

***RIMELE EMINESCIENE:
ZBUCIUM CREATOR ȘI VIRTUOZITATE***

Olesea GÎRLEA

Abstract: Study The book of life of Mihai Eminescu. The Ontological Performance of the Eminescian Rhyme (Târgoviște, Bibliotheca Publishing House, 2018, 267 p.) signed by academician Mihai Cimpoi is structured in two distinct parts as aspect and theme. The first compartment follows the biography of the poet's creation, avoids crestomatic facts, stoning in the idea of producing a true biography, which is presented as an analytical chronological table of Mihai Eminescu's life. The second section of the book aims to outline the painting of the rhyme in the poetic work of Eminescu, starting from the works of some renowned literary and preoccupied researchers, totally or tangentially, to the sound layer in poetry such as Miron Costin, I. H. Rădulescu, Garabet Ibrăileanu, Mihai Dinu, Dumitru Caracostea, Tudor Vianu, Ioana Em. Petrescu, Vladimir Streinu, Ion Pogorilovschi, Dumitru Irimia, Henri Morier, Wellek și Warren, D. Dascălu și C. Dascălu etc. The ontological spectacle of Eminescian rhyme is a search of the uniqueness of the figures of sound, rhythm and rhyme, but also to create an inspirational model for precursors.

Keywords: rhythm, rhyme, persona, shadow, semantic field, soundtrack, biography.

Studiul *Cartea vieții lui Mihai Eminescu. Spectacolul ontologic al rimei eminesciene* (Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2018), semnat de academicianul Mihai Cimpoi, este structurat în două părți distincte ca aspect și tematică. Primul compartiment pornește de la ideea unui demers de analiză și interpretare a creației poetului Mihai Eminescu, prin evitarea faptelor lapidare, crestomatice,

și refuzul tatonării unui singur aspect care ar denatura înțelegerea deplină a sinelui eminescian. E vorba de obsesia demonstrării de către unii critici a sărăciei poetului, a condițiilor precare, a „nebuniei”, a indiferenței contemporanilor, a iubirii și pasiunilor poetului etc.

Fără să-și propună acest fapt, autorul a surprins sinele eminescian în complexitatea sa, a evocat *persona* și *umbra* acestuia, sau *umbra* altora proiectată asupra poetului – definiții la care recurg psihanaliztii contemporani: Carl Gustav Jung, Varena Kast, James Hollis etc. Prin conceptul *persona*, psihanaliztii înțeleg fațeta cu care ne prezentăm în societate și pe care tindem să o exteriorizăm, ca pe o carte de vizită a personalității. Prin conceptul de *umbră* sunt desemnate acele manifestări întunecate ale ființei noastre, de care suntem conștienți sau inconștienți, ascunse în interiorul nostru, așa cum este păzit cu sfințenie un secret ce ar putea aduce daune morale și psihologice odată cu deconspirarea lui.

Autorul demistifică speculațiile referitoare la naționalitatea lui Mihai Eminescu și demonstrează prin argumente ireproșabile originea română a poetului. La fel procedează și în cazul anului nașterii poetului, argumentând concludent că data de 15 ianuarie 1850 este singura credibilă și demnă de a fi luată în calcul. Constituirea sinelui eminescian pornește de la primul portret documentar al scriitorului, oferit de tatăl său (vezi Cimpoi, p. 19 a cărții), completat de-a lungul timpului cu cele semnate de Th. V. Ștefanelli (p. 20, p. 44), I. L. Caragiale (p. 27), I. Slavici (p. 36), G. Călinescu (p. 58), Livia Dymza (Maiorescu) (p. 90), Matei Eminescu (p. 98). Nu lipsesc din această serie caracteristicile portretistice negative ale poetului M. Eminescu, deprecierile și criticile dure la adresa lui semnate de I. Slavici (p. 61), Take Ionescu (p. 63), D. Michalis (p. 73), N. Gane (p. 78). Relevante sunt reflecțiile personale ale poetului despre sine, trebuie remarcate autoportretul psihodiagnostic al acestuia (p. 82-83) și autodefiniturile (p. 89), corespondența dintre Mihai Eminescu și Veronica Micle, dintre el și fratele său, Matei Eminescu, prin intermediul cărora deducem mâhnirea adusă de atacurile intenționate la adresa sa, refugiul interior, fermitatea crezului poetului în consecvența și necesitatea scrisului său, dar și diagnosticările nefondate prin care se vehicula nebunia lui.

Cartea vieții lui M. Eminescu... consemnează lecturile geniului tutelar al poeziei românești, studiile sale, primii lui formatori (A. Pumnul, I. G. Sbiera), ocupațiile și preocupările diverse cum ar fi cea de poet, sufleur, ziarist, revizor,

profesor de germană, traducător. Un aspect important al exegezei creației eminesciene constă în periodizarea etapelor care i-au marcat și definit scrisul. Autorul propune câteva momente distincte, ne referim la afirmarea poetică caracterizată de *spiritus loci*, „perioada intimistă” (G. Călinescu) cu însușirile unui adolescent tipic și cu influențe ale mișcării culturale *Sturm und Drang*, perioada pentru care sunt relevante accentele puternice ale romantismului care implică aspectul specificului național, al naționalismului dominat de profunde probleme ale eternității. Urmează etapa numită de M. Cimpoi „spațializarea ontologică a viziunilor”, deci trecerea de la pribegiile romantice ale tânărului la studiile vieneze și perioada definitivă – cea titaniană a creației lui Mihai Eminescu, „faza faustiană” datorată unei „voințe intelectuale formative de excepție” (p. 39).

Cel de al doilea compartiment al cărții are ca obiectiv conturarea tabloului rimării în opera poetică eminesciană, pornind de la lucrările unor reputați literați și cercetători preocupați, în totalitate sau tangențial, de stratul sonor precum Miron Costin, I. H. Rădulescu, Garabet Ibrăileanu, Mihai Dinu, Dumitru Caracostea, Tudor Vianu, Ioana Em. Petrescu, Vladimir Streinu, Ion Pogorilovschi, Dumitru Irimia, Henri Morier, Wellek și Warren, D. Dascălu, C. Dascălu etc.

Autorul parcurge structura ritmică din diferite poezii și ajunge la concluzia că sistemul rimării în lirica eminesciană conține inversiuni, este bazat pe corespondența rimelor masculine și feminine, cele mai caracteristice fiind rimele încrucișate și îmbrățișate, efectele eufonice, dominanța anumitor consoane și vocale, structura antitetice ce persistă în unele rime, tandemuri ale rimelor formatoare de câmpuri semantice, onomatopee, paralelismul, lungimea versului, rețele ritmice, clauzula și ictusul forte, structura silabică a cuvântului, organizarea eufonică a rostirii, rimele rare și foarte rare, rimele unice (anume cele din *Scrisoarea a II-a* preluate de T. Arghezi, L. Blaga, G. Bacovia). Exegetul Mihai Cimpoi este preocupat de tabloul rimării din *Scrisori* și din *Luceafărul*, surprinzând „fenomenul absolut al unicității rimei eminesciene”, acesta nemaîntâlnindu-se la alți poeți din epocă și astfel purtând marca exclusivă a eminescianismului. Autorul propune conceptul de „ființialitatea rimei eminesciene” prin care înțelege „putința ei de a ne introduce în cele mai ascunse zone ale ființei și ființării” (p. 212).

O altă preocupare a lui Mihai Cimpoi, referitoare la rima în opera eminesciană, constă în demersul de analiză a prozodiei și ideea de preluare a

rimelor eminesciene de alți mari poeți (G. Coșbuc, Duiliu Zamfirescu, Șt. O. Iosif, G. Topârceanu, Al. Macedonski, Al. Vlahuță, G. Coșbuc, I. Minulescu, T. Arghezi, I. Barbu, V. Voiculescu, I. Minulescu), prin care este determinată cu certitudine valoarea deosebită a acestui aspect, neexplorat până acum. Merită a fi menționată categoria aparte de rime rare (surprinsă de autor) pe care o constituie împerecherile acustice cu nume proprii sau fanteziste, toponime, nume de zei, țări, de personaje mitice și biblice (p. 216).

Este discutabilă ideea cercetătorului că *rimă rară* este „*săracul-dracul*” (p. 204), aceasta fiind fixată în mentalul inconștient colectiv (considerăm noi) înaintea preluării ei de către poet. Aducem exemple de proverbe românești în care predomină rima interioară „*săracul-dracul*” pornind de la antologia lui Iuliu Zanne *Proverbele românilor din România, Basarabia, Bucovina, Ungaria, Istria, Macedonia*, cum ar fi: *Sărac e dracul* (Zanne, vol. VI, p. 605) sau *Sărac e dracul că n-are opinci* (Zanne, vol. X, p. 308), *Omul sărac e al doilea drac* (Zanne, vol. V, p. 558); *Omul sărac e puîu de drac; Decât sărac, mai bine drac (să faci orice să nu fii sărac)* (Zanne, vol. X, p. 322).

Păstrând proporțiile importanței versificației și a elementelor de prozodie în raport cu conținutul și problematica abordată, în special sentimentul de viață pe care-l conține opera lui Mihai Eminescu, autorul preia îndemnul lui Tudor Vianu și anume acela de a „pătrunde dincolo de stratul impersonal al alcătuirilor prozodice până la centrul însuși al inspirației” (Cimpoi, apud. p. 220). Mihai Cimpoi își propune, printre altele, o prezentare (recenzie) a *Dicționarului de rime – Mihai Eminescu* (ediție îngrijită de Marin Bucur și Victoria Ana Tăușan) – „o *ars combinatoria* în domeniul rimării” (Cimpoi, p. 235) în care sunt surprinse adevăratele exerciții de virtuozitate în plămădirea limbii românești. Gaston Bachelard asemena limbajul poetic cu un aluat, pornind de aici, autorul construiește expresia „cuptorul-laborator” al limbii române prin care urmărește cu migală elucidarea particularităților lexicologiei și morfologiei poeticii lui Mihai Eminescu, rimele interioare. Fără a acorda o predilecție exagerată tematicii abordate, exegetul combate constatările care duc în eroare cititorul, atunci când e vorba de stratul sonor în opera poetului și anume părerea metricianului B. Lăzăreanu ce invocă folosirea cu nemiluita a licențelor poetice de către M. Eminescu, prin care consideră (fără a avea dreptate) că acesta a „nesocotit rima și a sfărâmat ritmurile, fiind cel mai „necorect” poet român” (p. 241).

Un alt aspect al părții a doua a lucrării luate de noi în discuție îl constituie demersul comparativ între rima eminesciană și cea barbiană, pornind de la însemnele caracteristice ale acestor poeți, referitoare la utilizarea rimei, printre care străduința căutării absolutului și a modului unic de a rima. Autorul întreprinde o analiză a construcției rimice a poemelor barbiene, detectează rime unice (neîntâlnite la alți poeți), găsește rime eminesciene în poeziile lui Ion Barbu.

Mihai Cimpoi consideră rima eminesciană o ontogramă, pentru că aceasta îl ajută pe Mihai Eminescu „să realizeze o rostire esențială a Ființei. *Omofoonia* înseamnă, la el, *Ontofonie*” (p. 258). Poetul, relevă autorul, „face rima nu doar să cânte, ci și să gândească (...) Eminescu face rima nu doar să cânte, ci și să joace în jocul omului și în jocul lumii. Ea este, filosofic vorbind, *pusă în joc*” (p. 224-229).

Dincolo de abordarea pertinentă a aspectului supus analizei, cu investigații riguroase și exemplificări concrete, sugerăm că e cazul să se revină la transcrierea cuvintelor în limba germană, a diacriticelor specifice acestei limbi (prin care au fost denaturate substanțial sensurile), dar și a unor cuvinte în română scrise cu unele inversări de litere sau scăpări de litere. Oferim câteva

GREȘIT	CORECT
p. 19 National-Nauptschule	National-Hauptschule
p. 20 vorzliglich	vorzüglich
p. 20 lobenswerth	lobenswert
p.30 ausserosdentlicher	außerordentlicher
p. 98 Platfus	Plattfuß

exemple:

p. 251 O Orpheus sing! O hoher Baut im Orh	O Orpheus singt! O hoher Baum im Ohr
---	---

Exegeza *Cartea vieții lui Mihai Eminescu. Spectacolul ontologic al rimei eminesciene* cu subtitlul *Spectacolul ontologic al rimei eminesciene* se impune ca un demers de căutare a unicității figurilor de sunet, ritm și rimă, dar și de constituire a unui model de inspirație pentru precursori. Așa cum le-a definit poetic Mihai Eminescu, „iambii suitori, troheii, săltărețele dactile”, ritmul, în special rima pot constitui subiectul unei investigații riguroase, unice, argumentate științific, demnă de toată aprecierea.

Bibliografie

Mihai Cimpoi, *Cartea vieții lui Mihai Eminescu. Spectacolul ontologic al rimei eminesciene*, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2018.
Iuliu A. Zanne, *Proverbele românilor din România, Basarabia, Bucovina, Ungaria, Istria, Macedonia*, Vol. V, VI, X, București, Editura Scara, 2004.

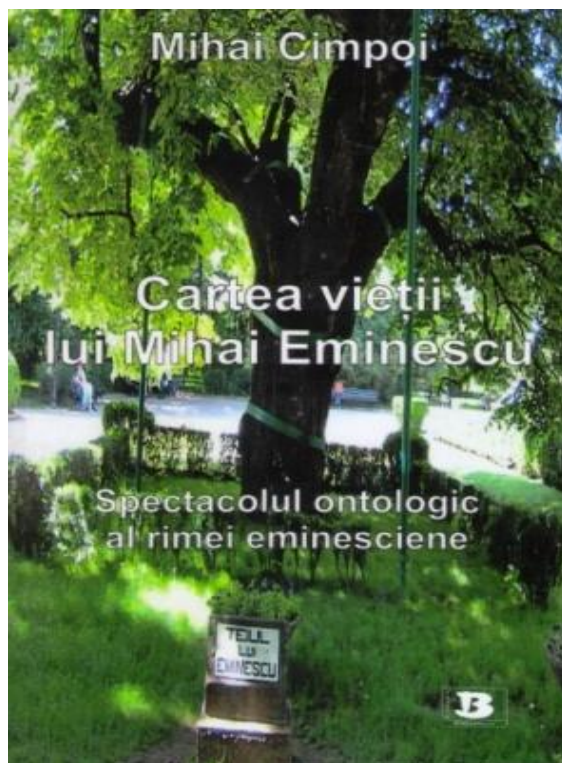

Fig. 1, coperta 1, Mihai Cimpoi,
Cartea vieții lui Mihai Eminescu. Spectacolul ontologic al rimei eminesciene,
Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2018.

Olesea GÎRLEA
Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”
Chișinău, Republica Moldova